

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{8}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{16}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 22. V Ljubljani, 30. novembra 1895. Leto XII.

Obseg: Sadno drevje na domačem vrtu. — Kaj je krivo slabih uspehov pri svinjereji. — Nova lovska postava za Gorenjo Avstrijo. — Pustite lov! — Gnojenje vinogradov. — Sestava krme z ozirom na učinek, kateri se kaže pri dobroti in kakovosti surovega masla. — Ali obsekovanje gozdu škoduje. — Tisa. — Nekaj o prezimovanju čebel. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

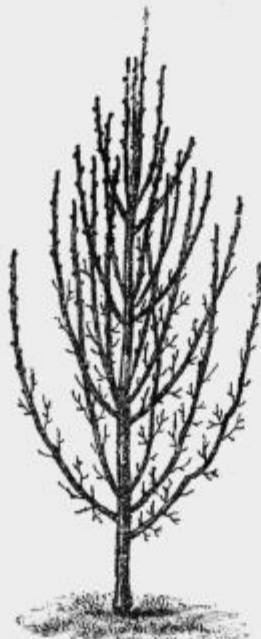
Sadno drevje na domačem vrtu.

I.

Pogosto vidimo, kako posestnik majhnega domačega vrta po delopustu zahaja v svoj vrt ter z največjim veseljem oskrbuje maloštevilne rastline, naj so uže grmiči ali cvetice. Vsak sadjar, ki opazuje takega človeka, pač misli: Kakšno veselje bi imel še le tedaj, če bi njegovi varovanci ne donašali le lepega cvetja, ampak tudi sad, ki bi oživiljal njega in njegove! Nič lože kakor to, in vendar dobimo kaj takega tako redko. In zakaj? Ker večina takih posestnikov ne ve, kako pričeti, da dobi od lepih dreves lepo sadje, kajti kar vidijo sadnega drevja pri sosedih ali znancih, to je vse drugo, le lepo ni. In koliko se da tem potom narediti za razširjanje sadjarstva. Da se naši domači vrta zasade z lepim sadnim drevjem obilo rodečih vrst mesto z lepotičnimi grmiči, to je važneje nego priporočila za zasajanje javnih potov in cest s sadnim drevjem; kajti taki

nasadi le redkokdaj uspevajo. To je pač narobe svet, da pod okna sadimo cvetične grmiče, sadno drevje pa, ki je le s človeško pridnostjo postalo to, kar je, zasajamo na oddaljena pota in ceste! Učimo najprvo vsakoga, ki ima majhen vrtiček, bodi kmet, meščan ali uradnik, saditi in oskrbovati bogato rodeča sadna drevesa. Taka drevesa se mu bodo kmalu priljubila in zasadil bode vsak tudi najmanjši prostor s svojimi ljubljenci. Kadar pa v bližini svojega doma ne bo imel več prostora, takrat bo sam od sebe pričel zasajati druge prostore na travnikih, njivah i. t. d. ter jih bo tudi tam pridno oskrboval in tako pomagal širiti sadjarstvo. Tudi šolski vrt bodi v tem smislu obdelan ter naj bode uzor demačega vrta.

Da pa na domačem vrtu dosežemo s sadnim drevjem zadostnih uspehov, mora se to pravilno izbrati z ozirom na pleme, vrsto in obliko ter je moramo prav oskrbovati. Sadno drevo najbolje uspeva pod roko svojega gospodarja. Če se pazi na vse to, potem je mogoče doseči poleg lepote tudi dobiček, in sicer krasno

Podoba 57.

Podoba 58.

Podoba 59.

in slastno sadje od meseca julija naprej pa do meseca aprila.

Sadno drevo ne sme nikdar škodovati lepoti domačega vrta, temveč jo mora povečati. Iz tega vzroka na mali domači vrt ne gre saditi orehov in visokodebelnega drevja, ki s svojo velikostjo zamuji vse druge, isto tako tudi ne metlam podobnega breskvinega in grdo rastočega češpljevega drevja.

Posebne vrednosti za domače vrste je pritično brajčno in oblikovano drevje, bodisi ob stenah ali prosto rastoče. Prosto stoječa oblikovana drevesa so tista, ki imajo navpično deblo, okoli kterege se pričeni 40 cm nad tlemi v gotovem redu razdele veje. Vsaka veja se podaljšuje v ravni smeri, ne da bi se delila, ter naj bo pokrita v celi dolžini s kratkim rodnim lesom. Če je dolžina spodnjih, najmočnejših vej tretjina debelave visokosti, potem imenujemo taka drevesa piramide (glej podobo 57); je pa dolžina vej manjša nego tretjina drevesove višine, potem se drevo imenuje vretenasto piramida (glej podobo 58.) Če ima pa drevo prav kratke veje ter je nekako podobno topoli, imenuje se vretenasto drevo (glej podobo 59.). Sicer so pa najlepša piramidna drevesa tista, ki imajo v vsaki skupini po 5 vej, t. j. prva skupina s petimi vejami je 40 cm od tal, druga z ravno toliko vejami 30 cm nad prvo, tretja 30 cm nad drugo i. t. d. Da se taka piramidna drevesa vzgoje popolnoma pravilno, privezujejo se jim vejice na paličice. Vzgojo takih piramid popisemo v priložni številki.

Kaj je krivo slabih uspehov pri svinjereji.

Svinjereja bi donasala veliko lepše dohodke, da se ne vrši tolikokrat nspak in zanemarja. Najglavnejše napake pri svinjereji, zaradi katerih imajo svinjerejci velikokrat dosti škode, so naslednje:

1.) Živali za pleme se ne izbirajo dosti. Najlepši prasički se prodajo, ko bi se prav za prav morali vzrediti in porabiti za pleme. Tudi se ne misli na to, da bi se za pleme jemali prasički tedaj, kadar so svinje najbolj plodovite. Večkrat se za pleme jemlje prasički od svinj, katerih plodovitost že pojema. Pri izbiranju mrjascev še nič ne gleda, če je dober za plemenitev, in če se mrjasec kupuje, kupi se tisti, ki je najcenejši.

2.) Občine imajo preslabe mrjasece. Občine ne gledajo dovolj, kakšen je občinski mrjasec in kako se z njim ravna. Tudi na to se ne gleda, da bi v občini bilo dovolj mrjascev.

3.) Mrjasece in svinje prezgodaj rabijo za pleme. Pravi čas za porabo je, ko spolnijo najmanj deset mesecev; rabijo se pa svinje že s 4 ali 5 meseci in mrjasci s 6 meseci. Take plemenske živali ostanejo vedno slabe, in prasci od njih ostanejo slabi in majhni.

4.) Prasiči se premalo gibljejo. Prasiči, ki se debelijo, morajo biti na miru, a plemeniti in zlasti breje svinje se morajo slednji dan dovolj gibati. Sicer se preveč odebele, imajo le malo prasičkov in še ti so slabi ter nimajo mleka.

5.) Doječe svinje se preslabo krmijo. S tem same pešajo in prasički se ne rede. Prasički potrebujejo vsak dan veliko in dobrega mleka, da močno rastejo; zato se mora svinji dosti jesti dajati. Seveda ne takoj prve dni potem, ko je imela mlade. Ne zadošča, da se krmijo s krompirjem, zeleno krmo, repo, kuhinjskimi ostanki itd., kakor je že navada, temveč se jej mora dajati tečnejša

jed, kakor na debelo zmlet oves, ječmen ali rež z mlekom ali siratko, pa tudi otrobi.

6.) Prasički se prezgodaj odstavljajo. Mnogi jih odstavljajo že čez tri tedne, ko bi morali sesati najmanj šest tednov.

7.) Pozneje se prasci preslabo krmijo. Ko prasički nehajo sesati, se ne smejo slabo krmiti, temveč potrebujejo do starosti šestih mesecev dobro krmo. Skrbno se mora nanje gledati. Dosti se morajo gibati na zraku, v hlevu imeti čedno, določeni čas jim je dajati jesti in to najmanj štirikrat na dan, preveč se jim ne sme dati nankrat. V hlevu mora biti prava toplina, suho in gosto nastlano. Dajati se jim mora precèj časa neposneto mleko, še le čez nekaj časa posneto, veliko pozneje pa še le kislo mleko. debelo zmleto žito, ječmen, lanene preše in siratka. Če se ne gleda dosti na prasičke, ko se odstavijo, rasto počasi, postanejo stisnjeni in hrbet jim stoji kvišku. Če so vedno le v hlevu, pridruži se pa še več boleznij, za katerimi pogine mnogo prasičev.

8.) Za stare plemenjake se ne skrbi dovolj. V hlevu imajo nečedno, slabo nastlano, dostikrat se gnoj ne izkida ali nepopolnoma, korita se dosti ne snažijo, ne gleda se na to, če je preveč vroče ali mrzlo, če imajo prasički vodo, kadar hodijo na pašo.

9.) Svinjaki so nápak zidani. Tu se največ zakrivi. Prasiči žive v otrovanem zraku na gnijočih tleh v temoti, poté še po letu in prezebajo po zimi. Svinje se poškodejo, kadar so breje, ob ogle in slabo narejene duri. Prasiče in svinje nadlegujejo miši in podgane, napadajo jih trihine in vranični prisad. Naj se še tako dobro krmijo, vendar pri takih razmerah še nič ne izda.

10.) Reja in debelenje prasičev se smatra za stranski posel. Opravljajo to le ženske, moški se za vse nič ne brigajo. Gospodinje pa že imajo tako preveč dela in ne morejo dosti gledati na prasiče. Prepuščajo stvar poslom, misleč, da je za to vsaka še tako neumna dekla. Če slabo gre, se pa tolažijo s tem, da pri prasičih nimajo sreče ali da se sploh reja prasičev ne izplača.

Nova lovska postava za Gorenjo Avstrijo.

Konservativna večina deželnega zbora v Gorenji Avstriji je izdelala za to deželo novo lovsko postavo, in svitli cesar jo je že potrdil. Ta postava daje občinam pri lovu veliko pravice in zabranjuje prehudo pomnoženje divjačine; cenitev in razsodba o storjeni škodi pa je bolj priprosta in boljši kup ko prej. Najiminitnejše določbe te postave so te le: Vsak posestnik ima lovsko pravico na svojem zemljišču. Vender je po besedah cesarskega patenta iz l. 1849. ostalo za 115 hektarov gosposkih (graščinskih) lovskih okolišev ali revirjev. Če pa kmet ni za lov pripraven in tudi lovca noče imeti, tedaj mora lov na svojem posestvu prepustiti občini. Kar je takega neoddanega lova, tega potem dá v najem občina. Če bi pogodba kmetom ne ugajala, smejo ugovarjati. Jeleni se smejo celo leto streljati, njih samice pa dva meseca v letu, v listopadu in grudnu. Če ima kak grajščak v svojem okolišu preveč divjačine, da dela sosednjim kmetom škodo, tedaj se smejo pritožiti pri politični oblasti (okrajnem glavarstvu), da grajščaku zapove, divjačino bolj pridno streljati. Od pomladi do končane žetve se po njivah in travnikih ne sme loviti; dovoljeno je samo po zelnikih in tam, kjer raste detelja ali repica (krompir). Lov po vrtih je čisto prepovedan; ravno tako vsak lov ob nedeljah in praznikih med dopoldansko božjo službo. Ves dan so ob nedeljah in praznikih prepovedani veliki

lovi z gonjači in psi. Take pse in mačke, ki sami po hostah zverino preganjajo, smejo lovci postreliti. Če nastane kaka tožba zavoljo po divjačini storjene škode, postopa se tako: Poškodovani kmet in lovski gospodar izvolita vsak dva zaupna moža. Ti štirje možje in od gosposke postavljeni načelnik so tista komisija, ki mora tako pravdo hitro in dober kup razsoditi. Načelnika postavi okrajni glavar za vsako občino enega, in sicer za tri leta. Ker je 5 moč v komisiji, velja to, za kar se vsaj 3 izrečejo. Če ena teh dveh strank, ki se pravdata, z razsodbo komisije ni zadovoljna, sme se pritožiti na okrajno glavarstvo, in tisto stvar razsodi brez nove preiskave. Potem ni več pritožbe.

Konservativni poslanci so hoteli imeti, naj bi te „lovske načelnike“ volile občine; vlada pa tega ni hotela dovoliti, in cesarski namestnik je rekel, če deželni zbor to sklene, da potem postava od cesarja ne bo potrjena, ker mu je vlada še predložila ne bo.

Ta postava je boljša od naše kranjske. Tedaj, ko se je deželni zbor kranjski posvetoval o tej postavi, pa ni nikdo vedel, v koliko je vlada pripravljena v tem oziru prijenjati. Naši poslanci so se ravnali po tem, kolikor so sodili, da se da doseči. Sedaj, ko nam gorenjeavstrijski lovski zakon kaže, koliko daleč je vlada pripravljena ustreči željam kmetijstva, bodo pač naši poslanci ob priliki stvar zopet sprožili, da se doseže potrebno varstvo poljskih pridelkov proti divjačini.

Pustite lov!

Žalostni slučaji so nas napotili, da spregovorimo par besed o lovu na divjačino. Morda se bomo s tem zamerili kateremu naših naročnikov, ki je sicer zvest kristjan in domoljub, pa ob enem tudi navdušen lovec. Toda mi moramo tako pisati, kakor spoznamo za prav in dobro, da ne bo kdo mogel kdaj reči, da nismo prav učili. Poznamo sicer nekatere kmete, ki so dobri gospodarji, pošteni, rodoljubni in krščanski možje, čeravno so strastni lovci; takim to veselje že privoščimo. Pa navadno to ni; to so le izjeme. Navadno se sme reči: priden lovec, slab gospodar.

Ne moremo reči, da bi bil lov na divjačino slovanska šega ali slovanska strast. O starih Slovanih beremo, da so radi polje obdelovali, domačo živino redili, sadno drevje sadili in tudi buče (čebele) so radi imeli pri hiši ter iz strdi delali medicino. Tudi so že od nekdaj izdelovali domače platno in sukno. Da bi pa imeli kako posebno veselje do lova ali „jage“, o tem nismo še nič brali. Tudi romanski narodi, kakor Francozi, Lahi, Španci itd. si dajo rajši opraviti z vinsko trto, z žlahtnim sadjem, s cveticami, z godbo, slikarstvom, zidarstvom itd., kakor pa z lovom. Reči pa smemo, da je lov na divjačino bolj germanska ali nemška šega. Za Nemca ni lepšega veselja in kratkočasje, ko lov na divjačino; zato jim je izmed vseh živalij najljubši pes, ker jim pomaga pri lovu. Če bo več Slovanov skupaj sedelo, pogovarjali se bodo o polju in žitu, o domači živini, o vremenu in sploh o kmetijstvu; če so pa Nemci med seboj, govorijo najrajši o divjačini, o lovu in o psih.

Slovenci smo na dolgi črti sosedi Nemcev; zato se ni čuditi, da se je lovska strast zatrosila tudi med nas. To pa je v gospodarskem oziru kvarno (škodljivo) in obžalovanja vredno. Kmet, ki je strasten lovec, zanemarija svoje gospodarstvo; ni mu mar, da bi nasadil mnogo sadnega drevja in ga požlahnil, ne briga se dosti za svojo živino, za njive in travnike; le divjačina in lov mu

roji po glavi. Reci mu, da si tam gori na hribu videl srnjaka, vrgel bo koso na stran, tekkel v hišo po puško in hajdi na goro za divjino. Ob nedeljah mu je malo mari, ali je domača živina redno okrmljena; on hodi z drugimi lovci po hostah okrog. Nekteri pa še ob delavnikih z gosposkimi lovci okoli hodijo po goščah in planinah; tako dragi čas po praznem tratijo, sami nič ne delajo, pa tudi njih posli, ki so brez nadzorstva, delajo najbrže bolj površno in počasno. Lovci se pa po končanem „delu“ tudi radi v kaki gostilni zberejo, tam so bogati in „nobel“, da pridno dajejo za vino; — ali je mogoče, da bi tak kmet dobro gospodaril? Strastni lovci pa tudi v verskem oziru radi otpnejo. Ker zmirom le na lov mislijo, je naravno, da pozabijo sčasom na cerkev, na molitev in na Boga. V lovski tovaršiji se snidejo tudi le bolj s posvetnimi mladeniči in možmi, kateri na večnost malo porajtajo, ampak se iz takih rečij le radi norčujejo, ker so v cvetu svoje moči in mislijo, da verske tolažbe ne potrebujejo. Ni se potem treba čuditi, da se kmetski sinovi v lovski družbi spridijo. Oni nekako podivjajo, zgubijo veselje do večnih in božjih rečij, pa tudi do kmetskega gospodarstva. Kmetski gospodarji, ki hočejo svoje sinove izrediti za pridne kmete, naj jih nikar ne puščajo na lov, ampak naj jim naročijo in ukažejo brati kmetijski list „Kmetovalec“, ki izhaja v Ljubljani. Tam najdejo vse polno lepih in koristnih nauk, kako je treba ravnati z njivami in travniki, z živino, z gnojem, s sadjem itd. Kmet naj sina sam uči, kako se sadje cepi, naj mu kupi divjakov in naj mu pokaže, kako se vsadijo. Kadar bo sin sam znal divjake saditi in cepiti, potem naj mu oče vse podari, kar jih bo sam vsadil in požlahnil, rekši: „Vse sadje, kar bo čez nekaj let zrastle na drevescih, ki si jih sam zasadil, naj bo tvoje.“ Tako bo dobil sin veselje do sadjarstva. Tudi pri živini naj mu kaj oblubi, da jej bo z veseljem stregel in jo skrbno krmil. Tako bo sin dobil veselje za kmetski stan. Saj to je najlepši stan, da bi ne bil tako tlaččen s prevelikimi plačili in slabimi postavami. Kaj bi kmet ne bil vesel, če vidi, da mu trava in žito lepo raste, da se mu živina lepo redi. Tičice mu žvrgolijo, keder na prostem dela v svežem zraku, dočim morajo mnogi zavidani mestni gospodje v zaduhlih izbah pisati, od jutra do večera, da se jim kar hrbti krivijo. Kako veselje je jeseni, ko sadje dozori in otroci poželjivo gledajo na drevje! Mi upamo, da se bodo z Božjo pomočjo postavice za kmete zboljšale in se jim bremena olajšala, potem bo spet kmetski stan najsrečnejši stan. Zato pa je treba, v kmetski mladini obujati veselje do kmetovanja, da bodo enkrat pridni gospodarji in gospodinje. Izrejati pa jih je treba tudi v krščanskem duhu, da bodo ostali Bogu zvesti in dobivali od njega nebeški blagoslov pri vseh svojih delih.

„Mir.“

Gnojenje vinogradov.

Za pametno obdelovanje vinogradov je treba, da se v gotovi vrsti gnoje. Kar trta odtogne zemlji, mora se nekoliko nadomestiti z gnojenjem, da se zemlja ohrani v pravi moči. Kako moč ima vinograd, da se sklepati po tem, kako rastejo trte. Pri tem se je posebno treba ozirati na prejšnje poletje. V mokrem letu namreč trte močnejše poganjajo, kakor v suhem. Vinogradi, ki slabo poganjajo, tudi ne rode toliko, kolikor vinogradi, ki močno poganjajo, kajti poslednji imajo dovolj lesa in se potem tudi lahko obrežejo, in trta prinaša več grozdja.

Rodovitnost trte pa ni toliko odvisna od njene rasti, temveč od tega, kako ugodna je zemlja. O tem se pre-

pričamo, ako vinograd dalj časa gnojimo s pepelom, v katerem je mnogo kalija. Les bode v tem slučaju močno rastle, a grozdja bode še manj. Bolje pa rodi vinograd, če ga gnojimo z gnojem, v katerem je mnogo fosforja in dušika, kakor z godnim govejim gnojem, s perutninskim gnojem itd. Za vinograde je najboljši oni gnoj, v katerem je mnogo kalija, dušika in fosforja.

Vinogradov ni treba gnojiti vsako leto, dosti je, če se primerno gnoje vsaka tri leta, ali pa tudi še le na več let. Kdor ima več vinogradov, naj jih razdeli v več delov in vsako leto naj gnoji drug del, po vrsti. Hlevni gnoj, mešanec i. t. d. naj se v zemlji kolikor je moči razstrese, umetni gnoj naj se pa dene le na posamična mesta. Gnoji se na razne načine. Najbolje je, če se med vrstami jeseni izkopljejo globoke brazde, v katere se dene gnoj, bodisi živinski ali pa mešanec.

Tako pride gnoj globoko v zemljo. S takim gnojenjem dosežemo, da gnoj močno vpliva in da se plevel preveč ne razrašča. Če se je gnojilo jeseni, pokaže se uspeh gnoja že drugo leto. Z umetnim gnojem se pa lahko tudi še le spomladi gnoji. Če se gnoji jeseni, izpere dež in sneg gnoj in ga voda nese seboj v spodnje plasti, kjer vpliva. Vinska trta gnoja ne potrebuje na vrhu. Če pa jeseni ni bilo moči gnojiti zaradi slabega vremena, je bolje, da se gnoj spravi do druge jeseni in se še le potem gnoji. Gnoji se jeseni v vlažnem vremenu, ali se gnoj po prvem snegu razstrese v brazde in pusti na vrhu do pomladi. Še le spomladi se zagrebe. Po zimi ki ima dosti snega, ostane spomladi na vrhu jedva četrtnina gnoja, vse drugo je že izprala voda in odnesla s seboj h koreninam.

Gnojenje vinogradov pa nima le te posledice, da se pridela več grozdja, temveč tudi trtna uš pognojenim vinogradom manj škoduje. Skušnja uči, da ta škodljivka ondi, kjer imajo mlade trte in dobro gnoje, ni mogla uničiti vinogradov, če tudi se je naselila. Kakor drugi mrčesi, loti se tudi trtna uš le bolj opešanih rastlin in dela največjo škodo v vinogradih na izsesani zemlji.

Sestava krme z ozirom na učinek, kateri se kaže pri dobroti in kakovosti surovega masla.

Seno. Travnisko seno, domača detelja, nemška detelja, seno iz vsake vrste trave daje normalno surovo maslo.

Zelena klaja. Vse vrste zelene klaje dajejo normalno surovo maslo. Zelena ogrščica, krmsko zelje, belo zelje podeli surovemu maslu okus po zelju (kapusu). Pesno listje daje zelo trdo surovo maslo ter ima čistilno moč. Kolerabno listje se ne sme polagati, ker po njem surovo maslo dobi smrdeč okus. Kislo posušeno pesno perje daje sicer normalno surovo maslo, vendar slabo vpliva na krave.

Slama. Pšenična, ržena, ječmenova slama daje, ako se ne polaga v preveliki množini, normalno, belo in trdo surovo maslo. Ovsena slama, ako je zdrava, to je, ako ni zatohla, ampak ako diši kakor svež kruh, je najmanj ravno tako dobra, kakor ječmenova slama enake kakovosti.

Pleve in stročje (luščine) nimajo posebnega vpliva na surovo maslo.

Korenstvo in gomolje. Surov krompir daje trdo, srahljivo surovo maslo. Ako je krompir poparjen, tedaj se navedeni nedostatki re pokažejo tako močno; pola-

gati ga je dobro le kravam. Krmska pesa do 25 funtov na glavo (à tisoč funtov) nima posebnega vpliva na surovo maslo; ako se polaga večja množina potem surovo maslo rado dobi okus po klaji, vendar vpliva ugodno na žival in na izločevanje mleka. Koleraba daje surovemu maslu ostuden okus, torej se ne sme polagati, ali pa vsaj le do 15 funtov pomešana v krepčalno hrano in v dobro seno.

Zrnje in sadje. Vse vrste žita (izvzemši grahorico) dobro vplivajo na surovo maslo. Oves ima ugoden vpliv na množino mleka. Grašica daje grenko, trdo, ostudno surovo maslo, vendar pa ima ugoden vpliv na množino mleka. Grah ima manj slab učinek kakor grahorica. Priporočati pa moramo bob.

Obrtni izdelki in odpadki. Zrezki, zmerno polagani, dajejo normalno surovo maslo; ako so kisli, morajo se rabiti previdno, ako je mrzlo, povzročijo lahko izvrženje. Kuhan krompir in rež se morata polagati previdno in v ne preveliki množini, sicer vplivata neugodno na prebavo. Pivovarske tropine, sladne in turščične klice so ugodne za vonj. Otrobi imajo ugoden učinek in dajejo normalno surovo maslo. — Kravojci (preše). Pri njih je trebe osobito paziti, da niso pokvarjeni in popačeni. Ogrščični kravojci (po dva funta na glavo) so dobra hrana; ako se pa več polaga, dajejo radi grenko surovo maslo. — Po njih je surovo maslo mehko. — Polagati se morajo suhi, ker se sicer razvija ogrščično olje. Laneni kravojci dajejo normalno, pa trdo surovo maslo; polagati se morajo suhi kakor ogrščični kravojci. Kravojci iz podzemeljskega oreha dajejo dobro surovo maslo in so dobra klaja, vendar neugodna za mleko, ki se ima porabiti za otroke. Palmovi kravojci dajejo normalno, pa trdo surovo maslo. Kravojci iz kokosa dajejo normalno surovo maslo. Kravojci iz bombaževega semena dajejo normalno surovo maslo, vendar se jih ne sme živali dajati čez dva funta. Mlevka iz mesa, polagana v majhni množini, nima nobenega vpliva na surovo maslo.

Ali obsekovanje gozdu škoduje.

Vsak gozdar, ki le količkaj razume gozdarstvo, obsoja in zameta obsekovanje drevja kot napačno in škodljivo. Ta edina sodba vseh izvedencev je veljavna. Poslušajte pa njih razloge.

Drevo obsekovati se pravi silovito segati v njegovo naravo. Nobeno silovito kvarjenje narave pa ne ostane brez maščevanja, in človek, ki silovito lomasti po gozdu, mora tudi plačati globo. Vedite torej, da drevesa dobivajo svoj živež po koreninah iz zemlje in po listju ali iglah iz zraka. Iz zemlje sprejemajo to, kar ima pepel v sebi, z eno besedo: pepel; — iz zraka jim pa prihaja vse, kar pri sežiganju zopet v zrak zbeži, namreč ves ogljik. Ker je pepela le prav malo odstotkov, pri jelovju še tri odstotke ne, lahko je izprevideti, kako silno veliko živeža prejemlje drevje za svojo rast iz zraka.

Ako takemu drevesu odsekaš velik del vej, vzameš mu tako rekoč ravno toliko ust, skozi ktera svoj živež vase srka; drevo torej tako obsodiš na post. Zares je tako drevo močno zadrževano v rasti, ne le v dolgost, ampak še prav posebno v debelost. To pa dotlej, da poženejo in se razrastejo nove veje. To prav natanko vidiš, ako opazuješ letnice obsekanih dreves. Te letnice (tisti krožčeki na okrog, za kolikor drevo v enem letu odebeli) so več let po obsekanju veliko ožje, tanjše. Ako veje obsekuješ prav blizu ali tik debela in ne pustiš nekoliko živih vej z vzrastki, posuše se grče in se ločijo od ži-

vega deblovega lesa, in kadar se taki hlodi žagajo v deske, takrat tiste grče izpadejo, odlete, in škoda je zopet očitna. Pa tudi če še ostanejo, vendar se vidi, da so ločeni in velikokrat se še le pozneje ločijo iz podov ali sploh tam, kjer take deske rabijo. Ko bi veje ne bile odsekane, bilo bi vse skupaj živ les in torej zdaj cele, lepe deske. Ravno zaradi stelje pa, kolikor je nam znano, obsekujejo zlasti po Gorenjskem cele goščave smrečja, vse zredoma, ter smreki le en sam čop vej pri vrhu pusté, vse drugo večjidel do kože oklestijo. (Mogoče je tudi to vzrok, da se smrekova goščava večkrat jame sušiti, ker pride neka bolezen v smrekov gozd in v enem ali dveh letih je vsa smrekova goščava usehla — škoda je silno velika, ker težko ali vsaj kasno se zopet zaredi smrekov gozd.)

Ako veje odsekuješ prav pri deblu, naredi se smola, kakor pravijo, to je, smola se začne obiloma iz drevesa cediti. Še veliko večji pa je ta odtok smole, ako kak plazar z krampeži po drevesu pleza in lub odere; naredi se dolge riže, po katerih smola navzdol po deblu lije; ker stopinja za stopinjo se naredi rana v lub in v belino. Najprvo teče smola, in če je rana v drevo večja, da se ne more zarasti, začne se od tiste strani deblo sušiti, trohneti in gniti. Veš pa, da je toliko živeža drevesu ugrabljenega, kolikor smole odteče, in drevo je v rasti zadrževano. Znano je, kako radi se pastirji in celo odrastli nespametniki s tem igrajo, da zareze delajo v drevesa, še zlasti v smreke, ker jih veseli, da teče po njih smola, katero včasih tudi obirajo in prodajajo. Cele plati vidiš dostikrat na najlepših smrekah, hojah, bukvah itd. izsekane in veliko lepih hlodov gre tako v nič. Zares se ne more nikoli dosti zabičiti, kako je to škodljivo. Z obsekovanjem torej drevesa ne obsodiš samo na post, temuč mu tudi puščaš in ga mučiš. Ako že nočeš ali ne moreš drugače, da drevo obsekaš, pusti mu vsaj za čevelj dolge konce ali štore z živimi vejicami ter pokaži vendar mrvico prizanesljivosti in gospodarnosti. Ako drevje obsekaš do dveh tretjin višočine ali celo še više, izgubi se v logu senčnost, vsled tega pa na tleh dobi moč grmičevje in dračje ter razna šara, in to je zopet drevju v škodo.

Obsekanih dreves se tudi poprej črv (kukec) loti in jih konča. Sklenem naj torej z naukom: S sekiro ne v gozd, razven če je treba gozd trebiti ali drevje sekati, in nobeno kleščevje za steljo naj se ne jemlje iz njega razen pri trebljenju in posekovanju.

Tisa.

Tisa (latinski *taxus baccata*, nemški Eibe) je gozdno drevo, ki po naših gozdih vedno bolj gine, zato bi morala biti skrb vsakega gozdarja, oziroma gozdnega posestnika, da bi se ta vrsta drevja, ki daje izvrstno raben les, ohranila in tudi umetno razmnožila.

Tisov les je najtrši med vsemi evropskimi, je fino vlaknast, gost, žilaven ter prožen, poleg tega pa skrajno trpežen, a se ne kolje rad. Temna rjavordeča barva njegova, ki je razven tega lepo preprežen z rjavovijoličastimi stremeni, dela ga izvrstno sposobnega za lepe furnire; le to je, da se težko lika, kar pa izurjenemu in potrpežljivemu mizarju ni nobena ovira, ker mu izdelek tisočero poplača ves trud. Črno lužen tisov les prodajajo za „ebenovino“, od ktere se skoraj ne da ločiti. Izdelovatelji godal čestokrat rabijo tisovino, za cenejša godala pa le njo. Pri klavirjih delajo iz tega lesa črne tipke, pri goslih vratove, oziroma njih nakladke, pri citrah ti-

palne deščice, pri boljših flavtah gorenji konec, dostikrat pa tudi vse dele. Boljše pipe so tudi iz tisovine, le da je njih izdelovatelji ne morejo nikdar dovolj dobiti. Podobarji in strugarji živo potrebujejo tega lesa, dasi se nerad da obdelavati, zato je pa zaradi svoje žilavosti izvrstna. Tisovine se vedno več rabi nego je za prodaj, zato pa si izdevatelji navedenih rečij pomagajo z nadomestili, kakor na pr. s hruševim, macesnovim, jablanovim in lipovim lesom.

V Avstriji je malo tisovine, a ko bi posebno pri nas skrbeli za še stoječe tise, imeli bi mi dovolj tega lesa za prodaj, posebno če bi skrbeli, da bi se tiste tise, ki se morajo posekati, ne porabile za skodle in doge, kar je največja potrata.

Tisa raste na apneni zemlji, če se tuji včasih nahaja na drugačni, zato je je na Notranjskem razmeroma še veliko. Poleg tega potrebuje sence; zato ne uspeva sama, ampak med drugim drevjem, in njeni rasti ravno ugajajo notranjski gozdovi, ker se nikdar popolnoma ne izsekajo. Važno je torej, da so vsi dotičniki, zlasti gozdni posestniki, c. kr. gozdni organi i. t. d. na to pozorni, da varujejo še stoječa tisova drevesa. Tudi po drugih krajih dežele naše in na Primorskem je delati na to, da ostane vsaka še stoječa tisa, seveda če gospodarjenje to dopušča.

Povsod, koder je svet tak, da bi tisa imela ugodno stališče, skrbi naj se za umetno razmnožitev. Ker je tisa rastlina z ločenima spoloma, t. j., so drevesa samo z moškimi in drevesa samo z ženskimi cveti, zato je sedaj, ko je postalo to drevje redko, težko dobiti oplojenega, torej kaljivega semena. To pa nič ne de, kajti tisa ima to dobro lastnost, da se rada množi s potaknjenci. Razmnožujoč jo s potaknjenci, ravnaj takole: Vzemi meseca aprila ali avgusta vejice eno- do dveletnega lesa, in sicer po 10 cm dolge, ter jih potakni v vlažen pesek, kjer se v 6 do 7 mesecih prav dobro okoreninijo. Okoreninjene potaknjence presadi potem v grede, ali pa kar naravnost v gozd. Ker je dobiti tudi semena (preko 3 gld. 50 kr. kilogram), lahko je mlado drevje vzgojiti tudi iz njega. Pri vzgoji iz semena je pomniti, da seme kali še le čez 2 do 3 leta in da mlade rastlinice zahtevajo mnogo sence, zato jih je treba obsenčevati. Kadar so rastlinice godne za presajanje, posadi jih v senčne kraje, koder ne bode drevja, ki dela mladim drevescem senco, kmalu posekati, v skupine po 10 do 20 skupaj. Še enkrat pa ponavljamo, da na zemlji, ki ni apnena, rastline ne uspevajo.

Nekaj o prezimovanju čebel.

Naj podam v naslednjem spisu čebelarjem, posebno začetnikom, nektera navodila za prezimovanje čebel s premičnim satojem. Če jih bodo izpolnjevali, upam, da se bodo obvarovali mnoge škode; vsaj jaz nisem uže več let imel spomladi zelo oslabljenega ali celó mrtvega panja. Komur pa ni svetovati, tistemu tudi ni pomagati, naj pa tudi sam sebi pripisuje škodo, ker je bil preneveden ali prezanikaren, da bi svojim čebelicam za zimo poskrbel pripravno počivališče.

Paziti je tu treba: 1.) na stanovanje ali čebelni panj; 2.) na ljudstvo in njegovo imetje.

1.) Čebelni panj mora biti sam topel ali pa tako narejen, da se jih lahko dene več vštric in drug vrh drugega, da grejejo drug drugega. Zatorej naj bo les za panje navažno po 1 palec debel. Odevati jih z mrvo in drugo šaro ni dobro, ker se dostikrat miši vgnezdijo ter čebele poškodujejo ali jih vsaj zelo nadlegujejo.

Prostor v panju mora biti primeren množini čebel; močne čebele potrebujejo več, slabše pa manj prostora. Močnim čebelam škoduje veliko bolj, če imajo premalo, nego če imajo preveč prostora; nasprotno pa slabim več škoduje, če se jim preveč, nego če se jim premalo prostora v panju določi.

Prijazni jesenski dnevi nam najbolj zanesljivo kažejo, koliko prostora vsak panj potrebuje za zimo. Kolikor prostora čebele v panju napolnjujejo ali zasedajo popoldne prijeten jesenski dan, toliko prostora jim pusti za zimo ter do tje pomakni deščico. Steklena okenca niso prav dobra, ker so premrzla. Vse poke se morajo zamažati, da ne more uhajati toplota. Vsa ta dela naj se pred zimo toliko zgodaj opravijo, da čebele utegnejo vse ostale razpoke še same zalepiti. Zadnji ostali prazni prostor je treba zamažiti s kako toplo tvarino.

Pri stoječih panjih, kateri imajo žrelca le na izletnicah, je dobro kakih pet palcev višje vrezati ozke razice za zrak.

2.) Ljudstvo in njegovo imetje. Vsak panj mora imeti dovolj polnih in praznih satov. Kdor bi čebele silil, da bi sedele na polnem satovju, ter bi jim vse prazno satovje pobral, opravil bi slabo. Čebele se v takem panju kaj rade prehlade in ravno najmočnejši panji pomrjo za grizo. Čebelam se mora pustiti prazno gnezdo. Po primeri naj bo tretjina praznega in dve tretjini polnega satovja v panju. Medú naj bo kakih 20 funtov, da ne bo treba čebel po zimi s pitanjem nadlegovati. Polno satovje naj leži drugo za drugim. Med polnim satovjem praznega pustiti je zelo napačno. Če se v hudi zimi čebele namerijo na prazen sat, dostikrat poginejo lakote. Prav dobro je, da se rojem dá kak sat iz starega panja, ker starejše satovje je toplejše za zimo nego mlado in ima tudi poleg čistega medú večjidel kolikor toliko cvetičnega medú, kar čebelam za zalego posebno za prvi začetek zlasti dobro služi.

Kar se tiče ljudstva, ne moremo, posebno začetnikom, nikoli dosti priporočiti, naj slabih panjev nikoli ne prezimujejo. Bolje je za pleme pustiti dva močna, nego šest slabih. Medú potrebujejo ravno toliko, mnogokrat pa tudi več, dobička pa spomladi večjidel ni nobenega, dostikrat pa tudi pomladi ne čakajo. Ravno tako skušajmo, da jeseni le dobri panji kaj nanesejo, slabi komaj za se za prezimovanje, ali pa še tudi toliko ne. Enako je, kar se tiče rojev. Močni panji dajo po dva, tri roje; slabi pa komaj enega — spet slabega, večjidel pa nobenega. In hudo zimo prežive le močni panji, slabi malokdaj. Če ne umrjé gladú, pa zaradi mraza. Kadar spomladi nenadoma nastanejo po toplih dnevih mrzli, takrat izgubi vsak panj mnogo čebel; bolj močnemu panju se izguba kakih stotin čebel ne pozna veliko, slab pa dostikrat tako opeša, da mu ni živeti ne umreti.

Če pa ima čebelar jeseni le lahke panje v čebelnjaku, naj jih združi po dva, tudi tri, dokler niso zadosti močni; gotovo bo imel večji dobiček z malim številom močnih panjev, nego z velikim številom slabih, kateri nam navadno napravljajo obilo truda in stroškov brez dobička. Marsikomu pa celó na zadnje vse čebelarstvo pristudijo, da ga popusti ter pravi: S tem ni vse vkup nič — muha ne dá kruha.

Močne čebele naj obsedajo jeseni dvajset satov; ktere pa vsaj deset satov ne morejo pokrivati, naj se združijo z drugimi, ali pa naj se jim doda potrebna množina čebel. Satovje, katero imamo tu v mislih, je navadne mere, t. j. devet in pol palcev dolgo in 5 do 6 palcev široko.

Še nekaj pogojev za dober uspeh ne smemo pozabiti. Kadar pripravljamo panjeve za zimsko stanovanje,

pazimo, kakšno matico ima panj. Matica, ktera je že tri leta gospodarila, ni vredna, da bi po zimi za njo skrbeli. Mogoče, da bi bila še drugo pomlad rodovitna, mnogokrat pa ni. Če matica po zimi odmrje ali ti prihodnjo pomlad ni več rodovitna ali le trote povija, je panj celo leto zastoj v čebelnjaku, ali pa je še celó popolnoma izgubljen. Zanašati se le, ne svetujemo nikomur, še najmanj pa začetniku v čebelarstvu, ker se mu lahko prigodi, da bo kmalu vse popustil. Kdor starosti matice ne ve, naj jo po končani paši (še bolje proti koncu paše) pregleda. Matica, ktera urno lazi po satovju, kakor mlada ali nerodovitna, zlasti če je z malo zalego, kolikor je je še tak čas v panju, vse v redu, sme se brez skrbi pustiti za pleme.

Kdor s svojim čebelnim ljudstvom tako ravna, sme se nadejati, da njegov trud ne bo zastoj.

Razne reči.

— **Listje in vrhni odrezki od pese** imajo veliko ščavne (oksalne) kisline v sebi (2—10 odstotkov), ktera povzroči drisko. Zaradi tega bodi previden, kadar pokladaš ta krmila. Mešaj pesno listje in odrezke z drugimi krmili, katerih dajaj vedno dvakrat toliko, kolikor prvih.

— **Saditev drevja.** V težki zemlji sadi drevje jeseni, v rahli zemlji pa spomladi. Jame delaj 50—80 cm globoke in 1 do 1½ m široke. Kolikor težja je zemlja, toliko globočja in širša bodi jama. Naročeno drevje, ktero ne moreš precej vsaditi, zasuj v zemljo, da se ne razsuše korenine.

— **Varovanje mlade detelje.** Če se mlada detelja pokrije z mešancem, s slamo itd., potem ji mraz manj škoduje. Slama deteljo bolj varuje pred mrazom, nego bi jo živinski gnoj. Spomladi se pa slama ne sme pograbití. Slama tudi varuje, da se spomladi peščena zemlja prehitro ne osuši.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 149. Naša občina je napravila pred leti nove cerkvene zvonove, katerih lastninsko pravico si je pridržala. Vsled nekega prepira bi sedaj radi vedeli ali ima občinsko predstojništvo pravico zahtevati, da se v nekem gotovem slučaju zvoní z vsemi zvonovi? (K. R. v R.)

Odgovor: Ne, kajti upravno sodišče je izreklo naslednjo razzsodbo: Pravico, razpolagati z zvonovi, ima izključno le župnik; le ta, in ne občinski predstojnik je opravičen, dajati cerkovniku ukaze glede zvonjenja, kajti blagoslovljeni zvonovi so „posvečene reči“ (res sacrae) in zato ima določevati o zvonjenju le ona oblast, ki upravlja cerkvene zadeve in ne ona, ki upravlja občinske zadeve. Vprašanje, čigavi so zvonovi, tu ni merodajno, ker je izvršitev lastninskih pravic zavisna od omejitve, ki izvira iz namena, za ktereга so bili zvonovi priskrbljeni.

Vprašanje 150. Nekje v Ljubljani je tvornica, kamor kmetje pošiljajo ovčje volno, da se jim za plačilo naredi sukno za domače potrebe. Tudi tukaj bi nekteri radi to storili, a ne vedo naslova, zato prosim, da bi ga priobčili. (J. N. v St. P.)

Odgovor: V Ljubljani je le ena tvornica za sukno, in sicer A. Krenerja v Vodmatu pod Ljubljano, o kateri pa ne vemo, če sprejema volno za tkanje proti plačilu. Tvornica L. Grilca v Zgošči pri Lescah na Gorenjskem pa vemo da sprejema volno v ta namen. Kakor nam je ta tvorničar sam povedal, je pa reč kaj sitna, ker kmetje pošiljajo, neoprano ali slabo oprano volno, od ktere pri izdelavanju odpade do polovice, potem pa sumničijo, da si je tvorničar volno pridržal.

Vprašanje 151. Kako naj se poklanajo **sladne kali**, ali same zase ali pomešane z drugimi krmili? (G. L. v D.)

Odgovor: Sladne kali se najbolje pokladajo pomešane z rezanico, repo, peso i. t. d. Morejo se pač pokladati tudi same zase, kar pa ni dobro. V tem slučaju se toliko zmogijo, da jih govedo ne more izpihati iz jaslíj.

Vprašanje 152. Pri nas se bo **razdelil občinski pašnik** dasi niso posestniki za to. Razdelitev bi bila tudi na škodo živinoreji, zato vprašam: Ali smejo varuhi nedoletnih otrok podpisati izjavo glede razdelitve, ali imajo tisti tudi deleže na pašniku, ki še niso vpisani v zemljiški knjigi, koliko posestnikov mora biti za razdelitev in ali bi imela pritožba kaj uspeha? (Fr. L. v L.)

Odgovor: Varuhi nedoletnih otrok so opravičeni izjavljati se v imenu svojih varovancev glede razdelitve skupnih zemljišč. Glede pravic tistih, ki še niso vpisani v zemljiške knjige so merodajna dokazila ktere doneso. Če je tretjina upravičencev za razdelitev, potem se mora skupno zemljišče razdeliti, in če je razdelitev na podlogi tega izrečena, ne pomaga nobena pritožba.

Vprašanje 153. Letos sem **belil več kosov platna** na solncu, a platno ni postalo lepo belo, marveč je sivkasto višnjevo. Kaj je temu vzrok in kako to preprečiti? Ali je morda voda vzrok, kajti tudi perilo postaja v shrambi rumenkasto, dasi je bilo lepo oprano. (G. L. v T.)

Odgovor: Voda ni vzrok, ampak napačno ravnanje. Kadar belite platno, ne sme ostati čez noč mokro, temveč se mora posušiti. drugače postane višnjevkasto. Če perilo postane v shrambi rumeno, je to dokaz, da je bilo milo slabo jizprano. Tolšča, ki je v milu, postane namreč v temini rumena in da perilu rumenkasto barvo.

Gospodarske novice.

* Ob bližajočem se koncu leta opozarjamo vse p. n. gg. družabnike, naj izvolijo prav kmalu izročiti letnino za l. 1896. predsednikom svojih podružnic, katerim je glavni odbor uže davno poslal nabiralne pole ter jih naprosil, da pobero letnino najkasneje do 10. decembra t. l. Tiste gg. člane, ktere je odbor pismeno in naravnost prosil udnine, naj jo pa tudi izvolijo precej vplačati na bližnji pošti na doposlani jim poštnohranilniški položni list. Naročniki „Kmetovalčevi“, kteri mislijo še ostati l. 1896., naj pa tudi kmalu ponove naročitev. Ker smatramo le tistega za uda, oziroma naročnika, ki letnino ali naročnino plača o pravem času, zato nujno prosimo odzvati se naši gorenji prošnji, ker le ob točnem plačevanju more glavni odbor vzdrževati v družbeni pisarni potrebni red.

* † **Gospod Peter Gilly**, c. kr. poštar in posestnik v Višnji Gori ter dolgoleten ud naše družbe, je umrl dne 26. t. m. Naj počiva v miru!

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične dne 1. januarija 1896. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi vsprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

- 1.) s spričevalom, da se je pri kakem kovaču izučil za kovaškega pomočnika,
 - 2.) z domovinskim listom,
 - 3.) s spričevalom svojega župnika ali župana, da je pošte-nega vedenja, in
 - 4.) da zna brati in pisati slovenski.
- Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendije po 60, oziroma 50 goldinarjev.

Prosilci za štipendije morajo predložiti:

- 1.) Ubožni list,
- 2.) spričevalo o poštem vedenju in
- 3.) potrdilo, da so delali uže dve leti kot kovaški pomočniki.

Prošnje s temi spričevali naj pošljejo vsaj do 15. decembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca junija 1896. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po zakonu iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen. Vsak učenec si mora za čas šolanja skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na Spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih boleznij, pa tudi premalo izurjenih živinskih in mesovnih oglednikov, zato naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Ivan Murnik,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiwels,
začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 28. decembra t. l., in sicer dne 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kteri niso hodili v podkovsko šolo, dne 28. decembra pa za učence podkovske šole, i. s. iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kteri hočejo delati to skušnjo, naj se oglase pri podpisanem vodstvu do dne 15. decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole.

V Ljubljani, dne 5. novembra 1895.

Dr. Karol vitez Bleiwels.

V a b i l o.

Farna podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske v Št. Vidu pri Ljubljani ima svoj redni občni zbor v nedeljo, dne 8. decembra t. l., popoldne po cerkvenem opravilu v šoli.

V Z P O R E D:

- 1.) Poročilo o delovanju podružnice v letu 1895.
- 2.) Razgovor o podružničnih potrebah.

K temu zboru uljudno vabim vse ude in tudi take neude, ki se zanimajo za kmetijski napredek.

Janko Žirovnik s. r., načelnik.

V a b i l o

na občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe v Metliki, ki bode dne 8. decembra t. l. ob 3. uri popoldne v metliški šoli.

V Z P O R E D:

- 1.) Otvoritev zborovanja po predsedniku in pobiranje udnine za leto 1896.

Prostor v panju mora biti primeren množini čebel; močne čebele potrebujejo več, slabše pa manj prostora. Močnim čebelam škoduje veliko bolj, če imajo premalo, nego če imajo preveč prostora; nasprotno pa slabim več škoduje, če se jim preveč, nego če se jim premalo prostora v panju določi.

Prijazni jesenski dnevi nam najbolj zanesljivo kažejo, koliko prostora vsak panj potrebuje za zimo. Kolikor prostora čebele v panju napolnjujejo ali zasedajo popoldne prijeten jesenski dan, toliko prostora jim pustiti za zimo ter do tje pomakni deščico. Steklena okenca niso prav dobra, ker so premrzla. Vse poke se morajo zamažati, da ne more uhajati toplota. Vsa ta dela naj se pred zimo toliko zgodaj opravijo, da čebele utegnejo vse ostale razpoke še same zalepiti. Zadnji ostali prazni prostor je treba zamažiti s kako toplo tvarino.

Pri stoječih panjih, kateri imajo žrelca le na izletnicah, je dobro kakih pet palcev višje vrezati ozke razice za zrak.

2.) Ljudstvo in njegovo imetje. Vsak panj mora imeti dovolj polnih in praznih satov. Kdor bi čebele silil, da bi sedele na polnem satovju, ter bi jim vse prazno satovje pobral, opravil bi slabo. Čebele se v takem panju kaj rade prehlade in ravno najmočnejši panji pomrjo za grižo. Čebelam se mora pustiti prazno gnezdo. Po primeri naj bo tretjina praznega in dve tretjini polnega satovja v panju. Medú naj bo kakih 20 funtov, da ne bo treba čebel po zimi s pitanjem nadlegovati. Polno satovje naj leži drugo za drugim. Med polnim satovjem praznega pustiti je zelo napačno. Če se v hudi zimi čebele namerijo na prazen sat, dostikrat poginejo lakote. Prav dobro je, da se rojem dá kak sat iz starega panja, ker starejše satovje je toplejše za zimo nego mlado in ima tudi poleg čistega medú večjidel kolikor toliko cvetičnega medú, kar čebelam za zalego posebno za prvi začetek zlasti dobro služi.

Kar se tiče ljudstva, ne moremo, posebno začetnikom, nikoli dosti priporočiti, naj slabih panjevniki ne prezimujejo. Bolje je za pleme pustiti dva močna, nego šest slabih. Medú potrebujejo ravno toliko, mnogokrat pa tudi več, dobička pa spomladi večjidel ni nobenega, dostikrat pa tudi pomladi ne učkajo. Ravno tako skušajmo, da jeseni le dobri panji kaj nanesejo, slabi komaj za se za prezimovanje, ali pa še tudi toliko ne. Enako je, kar se tiče rojev. Močni panji dajo po dva, tri roje; slabi pa komaj enega — spet slabega, večjidel pa nobenega. In hudo zimo prežive le močni panji, slabi malokdaj. Če ne umrjú gladú, pa zaradi mraza. Kadar spomladi nenadoma nastanejo po toplih dnevih mrzli, takrat izgubi vsak panj mnogo čebel; bolj močnemu panju se izguba kakih stotin čebel ne pozna veliko, slab pa dostikrat tako opeša, da mu ni živeti ne umreti.

Če pa ima čebelar jeseni le lahke panje v čebelnjaku, naj jih združi po dva, tudi tri, dokler niso zadosti močni; gotovo bo imel večji dobiček z malim številom močnih panjev, nego z velikim številom slabih, kateri nam navadno napravljajo obilo truda in troškov brez dobička. Marsikomu pa celó na zadnje vse čebelarstvo pristudijo, da ga popusti ter pravi: S tem ni vse vkup nič — muha ne dá kruha.

Močne čebele naj obsedajo jeseni dvajset satov; ktere pa vsaj deset satov ne morejo pokrivati, naj se združijo z drugimi, ali pa naj se jim doda potrebna množina čebel. Satovje, katero imamo tu v mislih, je navadne mere, t. j. devet in pol palcev dolgo in 5 do 6 palcev široko.

Še nekaj pogojev za dober uspeh ne smemo pozabiti. Kadar pripravljamo panjeve za zimsko stanovanje,

pazimo, kakšno matico ima panj. Matica, ktera je že tri leta gospodarila, ni vredna, da bi po zimi za njo skrbeli. Mogoče, da bi bila še drugo pomlad rodovitna, mnogokrat pa ni. Če matica po zimi odmrje ali ti prihodnjo pomlad ni več rodovitna ali le trote povija, je panj celo leto zastoj v čebelnjaku, ali pa je še celó popolnoma izgubljen. Zenašati se le, ne svetujemo nikomur, še najmanj pa začetniku v čebelarstvu, ker se mu lahko prigodi, da bo kmalu vse popustil. Kdor starosti matice ne ve, naj jo po končani paši (še bolje proti koncu paše) pregleda. Matica, ktera urno lazi po satovju, kakor mlada ali nerodovitna, zlasti če je z malo zalego, kolikor je je še tak čas v panju, vse v redu, sme se brez skrbi pustiti za pleme.

Kdor s svojim čebelnim ljudstvom tako ravna, sme se nadejati, da njegov trud ne bo zastoj.

Razne reči.

— **Listje in vrhni odrezki od pese** imajo veliko škavne (oksalne) kisline v sebi (2—10 odstotkov), ktera povzroči drisko. Zaradi tega bodi previden, kadar pokladaš ta krmila. Mešaj pesno listje in odrezke z drugimi krmili, katerih dajaj vedno dvakrat toliko, kolikor prvih.

— **Saditev drevja.** V težki zemlji sadi drevje jeseni, v rahli zemlji pa spomladi. Jame delaj 50—80 cm globoke in 1 do 1½ m široke. Kolikor težja je zemlja, toliko globlja in širša bodi jama. Naročeno drevje, katero ne moreš precej vsaditi, zasuj v zemljo, da se ne razsuše korenine.

— **Varovanje mlade detelje.** Če se mlada detelja pokrije z mešancem, s slamo itd., potem ji mraz manj škoduje. Slama deteljo bolj varuje pred mrazom, nego bi jo živinski gnoj. Spomladi se pa slama ne sme pograbititi. Slama tudi varuje, da se spomladi peščena zemlja prehitro ne osuši.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 149. Naša občina je napravila pred leti nove cerkvene zvonove, katerih lastninsko pravico si je pridržala. Vsled nekega prepira bi sedaj radi vedeli ali ima občinsko predstojništvo pravico zahtevati, da se v nekem gotovem slučaju zvonji z vsemi zvonovi? (K. R. v R.)

Odgovor: Ne, kajti upravno sodišče je izreklo naslednjo razsodbo: Pravico, razpolagati z zvonovi, ima izključno le župnik; le ta, in ne občinski predstojnik je opravičen, dajati cerkovniku ukaze glede zvonjenja, kajti blagoslovljeni zvonovi so „posvečene reči“ (res sacrae) in zato ima določevati o zvonjenju le ona oblast, ki upravlja cerkvene zadeve in ne ona, ki upravlja občinske zadeve. Vprašanje, čigavi so zvonovi, tu ni merodajno, ker je izvršitev lastninskih pravic zavisna od omejitve, ki izvira iz namena, za ktereга so bili zvonovi priskrbljeni.

Vprašanje 150. Nekje v Ljubljani je tvornica, kamor kmetje pošiljajo ovčjo volno, da se jim za plačilo naredi sukno za domače potrebe. Tudi tukaj bi nekteri radi to storili, a ne vedo naslova, zato prosim, da bi ga priobčili. (J. N. v St. P.)

Odgovor: V Ljubljani je le ena tvornica za sukno, in sicer A. Krenerja v Vodmatu pod Ljubljano, o kateri pa ne vemo, če sprejema volno za tkanje proti plačilu. Tvornica L. Grilca v Zgošči pri Lescah na Gorenjskem pa vemo da sprejema volno v ta namen. Kakor nam je ta tvorničar sam povedal, je pa reč kaj sitna, ker kmetje pošiljajo, neoprano ali slabo oprano volno, od ktere pri izdelavanju odpade do polovice, potem pa sumničijo, da si je tvorničar volno pridržal.

Vprašanje 151. Kako naj se poklanajo **sladne kali**, ali same zase ali pomešane z drugimi krmili? (G. L. v D.)

Odgovor: Sladne kali se najbolje pokladajo pomešane z rezanico, repo, peso i. t. d. Morejo se pač pokladati tudi same zase, kar pa ni dobro. V tem slučaju se toliko zmočijo, da jih govedo ne more izpihati iz jaslíj.

Vprašanje 152. Pri nas se bo **razdelil občinski pašnik** dasi niso vsi posestniki za to. Razdelitev bi bila tudi na škodo živinoreji, zato vprašam: Ali smejo varuhi nedoletnih otrok podpisati izjavo glede razdelitve, ali imajo tisti tudi deleže na pašniku, ki še niso vpisani v zemljiški knjigi, koliko posestnikov mora biti za razdelitev in ali bi imela pritožba kaj uspeha? (Fr. L. v L.)

Odgovor: Varuhi nedoletnih otrok so opravičeni izjavljati se v imenu svojih varovancev glede razdelitve skupnih zemljišč. Glede pravic tistih, ki še niso vpisani v zemljiške knjige so merodajna dokazila, ki jih doneso. Če je tretjina upravičencev za razdelitev, potem se mora skupno zemljišče razdeliti, in če je razdelitev na podlogi tega izrečena, ne pomaga nobena pritožba.

Vprašanje 153. Letos sem **belil več kosov platna** na solcu, a platno ni postalo lepo belo, marveč je sivkasto višnjevo. Kaj je temu vzrok in kako to preprečiti? Ali je morda voda vzrok, kajti tudi perilo postaja v shrambi rumenkasto, dasi je bilo lepo oprano. (G. L. v T.)

Odgovor: Voda ni vzrok, ampak napačno ravnanje. Kadar belite platno, ne sme ostati čez noč mokro, temveč se mora posušiti, drugače postane višnjevkasto. Če perilo postane v shrambi rumeno, je to dokaz, da je bilo milo slabo izprano. Tolšča, ki je v milu, postane namreč v temini rumena in da perilu rumenkasto barvo.

Gospodarske novice.

* Ob bližajočem se koncu leta opozarjamo vse p. n. gg. družabnike, naj izvolijo prav kmalu izročiti letnino za l. 1896. predsednikom svojih podružnic, katerim je glavni odbor uže davno poslal nabiralne pole ter jih naprosil, da pobere letnino najkasneje do 10. decembra t. l. Tiste gg. člane, ktere je odbor pismeno in naravnost prosil udnine, naj jo pa tudi izvolijo precej vplačati na bližnji pošti na doposlani jim poštnohranilniški položni list. Naročniki „Kmetovalčevi“, kateri mislijo še ostati l. 1896., naj pa tudi kmalu ponove naročitev. Ker smatramo le tistega za uda, oziroma naročnika, ki letnino ali naročnino plača o pravem času, zato nujno prosimo odzvati se naši gorenji prošnji, ker le ob točnem plačevanju more glavni odbor vzdrževati v družbeni pisarni potrebni red.

* † **Gospod Peter Gilly**, c. kr. poštar in posestnik v Višnji Gori ter dolgoleten ud naše družbe, je umrl dne 26. t. m. Naj počiva v miru!

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične dne 1. januarja 1896. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanju živine in mesa. Kdor želi vsprejeti biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

- 1.) s spričevalom, da se je pri kakem kovaču izučil za kovaškega pomočnika,
- 2.) z domovinskim listom,
- 3.) s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega vedenja, in
- 4.) da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendije po 60, oziroma 50 goldinarjev.

Prosilci za štipendije morajo predložiti:

- 1.) Ubožni list,
- 2.) spričevalo o poštenem vedenju in
- 3.) potrdilo, da so delali uže dve leti kot kovaški pomočniki.

Prošnje s temi spričevali naj pošljejo vsaj do 15. decembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca junija 1896. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po zakonu iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen. Vsak učenec si mora za čas šolanja skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na Spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih boleznij, pa tudi premalo izurjenih živinskih in mesovnih oglednikov, zato naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Ivan Murnik,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis,
začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 28. decembra t. l., in sicer dne 27. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso hodili v podkovsko šolo, dne 28. decembra pa za učence podkovske šole, i. s. iz podkovstva in ogledovanja glavne živine in mesa. Kovači, kateri hočejo delati to skušnjo, naj se oglase pri podpisnem vodstvu do dne 15. decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole.

V Ljubljani, dne 5. novembra 1895.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

V a b i l o.

Farna podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske v Št. Vidu pri Ljubljani ima svoj redni občni zbor v nedeljo, dne 8. decembra t. l., popoldne po cerkvenem opraviilu v šoli.

V Z P O R E D:

- 1.) Poročilo o delovanju podružnice v letu 1895.
- 2.) Razgovor o podružničnih potrebah.

K temu zboru uljudno vabim vse ude in tudi take neude, ki se zanimajo za kmetijski napredek.

Janko Žirovnik s. r., načelnik.

V a b i l o

na občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe v Metliki, ki bo dne 8. decembra t. l. ob 3. uri popoldne v metliški šoli.

V Z P O R E D:

- 1.) Otvoritev zborovanja po predsedniku in pobiranje udnine za leto 1896.

2.) Posvetovanje o podružničnem delovanju, o trtnici in drevesnici.

3.) Posvetovanje o podružničnem vrtnarju.

4.) Proračun za trtnico in drevesnico v smislu § 32. družbenih pravil, točka 4.

5.) Razni nasveti in slučajnosti.

6.) Sprejemanje novih udov.

K obilni udeležbi se vabi. Druga vabila se ne bodo razpošiljala.

Kmetijska podružnica v Metliki.

Ant. Rajmer s. r., načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Cerkljah, ki bo v nedeljo, dne 8. decembra t. l., popoldne po krščanskem nauku v šolskem poslopju z naslednjim

VZPOREDOM:

1.) Nagovor predsednika.

2.) Pobiranje udnine za leto 1896.

3.) Pogovori in nasveti.

K obilni udeležbi vabi

E. Globočnik s. r., načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Krškem, ki bo v nedeljo, dne 15. decembra t. l., dopoldne ob 11. uri v šolskem poslopju.

VZPORED:

1.) Nagovor predsednikov.

2.) Poročilo tajnikovo.

3.) Poročilo blagajnikovo.

4.) Volitev dveh pregledovalcev računa.

5.) Govor o narodnem gospodarstvu.

6.) Volitev novega odbora.

7.) Nasveti.

V Krškem, dne 30. novembra 1895.

Odbor.

V a b i l o

k rednemu občnemu zboru kmetijske podružnice za gorjansko županijo, ki se bo vršil v nedeljo, dne 22. grudnia t. l., po popoldanskem cerkvenem opraviilu v šolskih prostorih z običajnim vzpredom.

V Gorjah, dne 26. novembra 1895.

Jakob Zumer s. r., načelnik.

Št. 15.249.

R a z g l a s.

Na podstavi člena 5. z nemško državo sklenjenega dogovora o živinskih kugah z dne 6. decembra 1891. l. in točke 6. k temu dogovoru spadajočega končnega zapisnika (drž. zak. št. 16. iz l. 1892.) ministerstvo za notranje stvari dotlej, dokler se ne ukaže drugače, brezpogojno prepoveduje uvažati govejo živino v kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru, iz nastopnih zapornih ozemelj nemške države, v katerih razsaja plučna kuga, in sicer:

1.) Iz vladnih okrajev Devin, Mezibor, Arnsberg, Düsseldorf, Kolin in Cah i v kraljevini Pruski;

2.) iz vladnih okrajev Gorenja Palacija v kraljevini Bavarski;

3.) iz okrožnega glavarstva Lipsko v kraljevini Saksoniji;

4.) iz velike vojvodine Saksonsko-Vajmarke;

5.) iz vojvodine Saksonsko-Altenburške;

6.) iz vojvodine Anhaltske:

Ta prepoved stopi na mesto prepovedi, izdane z razpisom ministerstva za notranje stvari z dne 11. oktobra 1895. l., št. 30.047., oziroma s tuuradnim razglasom z dne 15. oktobra t. l., št. 13.805.

To se vsled razpisa visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 9. novembra t. l., št. 33.443., daje naznanje z dodatkom, da se prestopki te brezpogojne uvozne prepovedi kaznujejo po zakonu z dne 24. maja 1882. l., drž. zak. št. 51., eventualno tudi po predpisu § 46. občnega zakona o živinskih kugah in k temu zakonu izdanega izvršitvenega predpisa, drž. zak. št. 35. in 36. iz leta 1880.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 14. novembra 1895.

Št. 15.276.

R a z g l a s i l o.

Na podstavi deželnega zakona z dne 18. februarija 1885. l. (dež. zak. št. 13.), se s tem splošno naznanja, da morajo posestniki žrebcev, kateri hočejo v prihodnji spuščalni dobi spuščati svoje žrebce za plemenitev tujih kobil, zglasiti te svoje žrebce najpozneje

do 10. decembra 1895. l.

pri političnem okrajnem oblastvu, v čegar okolišu se nahaja žrebčevo stajališče.

Dovoljeno je zglasilo zvršiti pismeno ali ustno; ob enem pa je treba naznaniti ime in priimek, potem stanovišče žrebčevega posestnika, kakor tudi pleme, starost, barvo in stajališče žrebčevo. Za žrebce sploh pod štirimi leti in za noriške žrebce pod tremi leti se ne dajejo dopustila za spuščanje.

Kje in kdaj bo izborna komisija zglasene žrebce pregledovala in za nje dajala dopustila, da se ob svojem časa na znanje.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 18. novembra 1895.

Št. 15.593.

R a z g l a s.

Po uradnih naznanilih je nastala svinjska kuga v ozemlju kraljevega svobodnega mesta Segedina na Ogrskem ter se je od ondod zanesla tudi na dunajski osrednji živinski trg.

Vsled tega je v zmislu tuuradnega razglaša z dne 3. julija t. l., št. 8510., brez izjeme in brez ozira na njih živo težo prepovedano uvažati prasiče iz ozemlja imenovanega kr. svobodnega mesta na Kranjsko.

To se javno razglaša v izogib kazenskih nasledkov po zakonu z dne 24. maja 1882. l., drž. zak. št. 51., oziroma § 46. občnega zakona o živinskih kugah in k temu zakonu izdanega izvršitvenega ukaza iz leta 1880., drž. zak. št. 35. iz 36.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 20. novembra 1895.

Listnica uredništva.

J. B. v S. Jabolko „Holländische Goldreinette“ je ono, ki je poznano pod splošno znanim imenom velika kaselska rejneta (grosse Casseler Reinette).

J. na K. Nam ti dve Bahlsenovi rži nista natanjéneje znani in jih tudi letos prvič poskušamo. Menda bodeta zoreli ob istem času kakor sploh vse zimske rži.

F. R. v C. Gospod Mejač iz Komende nam poroča, da kupuje prav izvrstne lesene pipe pri Matku Arku v Ljubljani.

F. R. v D. Če Vam je župan nalašč drevje poškoval, ovadite ga sodišču, to mu bo gotovo zagrenilo tako zlobno postopanje.